

2 Karaktärisering av kyrkoanläggningen

2.1 Kyrkomiljön

Nathanaelskyrkan är vackert belägen på en skogbevuxen höjd i södra delen av Tierps köping. Platsen för kyrkan hade utsetts redan i den stadsplan för Tierps köping som utfördes av arkitekten Cyrillus Johansson år 1918. Nedanför kyrkan, i väster och nordväst, ligger kyrkogården och församlingshemmet. Kyrkan ligger i fonden av Kyrkogatan. Framför kyrkan bildas en öppen plats som avgränsas av en stödmur. En bred stentrappa leder upp till kyrkoentrén. Nordost om den öppna platsen ligger ett vitputsat bårhus från 1959 i tidstypisk arkitektur. Församlingshemmet är beläget i slutningen ner mot kyrkogården, nordväst om kyrkan.

2.2 Kyrkan

Nathanaelskyrkan invigdes år 1934 och är byggd av tegel med slätputsade vita fasader. Den är orienterad i nordsydlig riktning med torn i norr och kor i söder samt sakristia i öster. Korpartiet är smalare än långhuset. Kyrkan har ett brant sadeltak täckt med skifferplattor. Torntaket är försett med en kopparplåtsklädd lanternin som kröns av ett förgyllt kors. Långhuset är försett med stora, rundbågiga fönsteröppningar med bågar av trä målade i ljusgrått och tornet har stora ljudluckor av trä. Entrén i tornets bottenvåning är försedd med en klassisk portik krönt av en tempelgavel.

Kyrkan är ritad av arkitekten Lars Nilsson Gramén. Den har en mycket traditionell karaktär. Många kyrkor uppförda på 1920- 30-talen anknyter i sin stil till äldre sockenkyrkor och Nathanaelskyrkan är en av dem.

Interiören är mycket välbevarad i ursprungligt skick och har en tydlig karaktär av det tidiga 1900-talets nationalromantiska och nyklassicistiska stil. Vapenhuset i tornets bottenvåning har slammade tegelväggar som är kalkade i en ljus färg. Golvet är belagt med tegel. Snickerierna är laserade i en ljusbrun ton med inslag av engelskt rött och bränd umbra eller liknande pigment. Taket är ett brädtak med synliga bjälkar. Till vänster från entrén sett löper en rak trappa upp till läktaren och på höger sida finns en klädhängare. Över ingången till långhuset finns en minnestavla med en text som erinrar om ärkebiskop Nathan Söderblom och den gudstjänst han höll i juni 1922 på den plats där kyrkan sedan byggdes.

Långhuset är välvt med tre kryssvalv av slammat tegel. Det smalare koret är likaså välvt. Även väggarna är slammade och liksom valven kalkade i en ljus sandliknande färg. Valven bärs upp av pilastrar på vars kapital sitter dekorativt formade koppar- eller mässingsplåtar som skärmar framför den elektriska belysningen. Golvet i mittgången och koret är täckt med skifferplattor. Upp till koret är det två trappsteg, även de täckta med skifferplattor. Bänkkvarteren på ömse sidor om mittgången är försedda med brädgolv. Bänkinredningen är laserad i ljusbrunt, precis som all träinredning i kyrkan, och försedd med detaljer i mörk jordfärg. Orgelläktaren i norr har en barriär som är indelad med pilastrar i umbraliknande färg med röda detaljer och ramverksfyllningarna omges av lister i grågrönt. Orgelverket och orgelfasaden är från 1991 då den ersatte en äldre orgel.

Altaret är placerat bakom en altarring av trä. Altartavlan föreställer Jesu dop och är målad av Ole Kruse till invigningen 1934. Stilen ger associationer till den italienska ungrenässansens måleri. Tavlan har en påkostad inramning av trä med förgyllda detaljer. I koret finns även en dopfunt av kalksten. Predikstolen är placerad intill triumfbågen och har en separat ingång från

sakristian. Den har en traditionell utformning i renässansstil med korg och ljudtak av laserat trä samt förgyllda detaljer. På en av valvpelarna i långhuset är inmurad en bronsplatta med Nathan Söderbloms porträtt i profil.

Sakristian får sin karaktär av de slammade väggarna, de rundbågiga brunlaserade dörrarna och av taket med synliga bjälkar i rutmönster. I sakristian står även ett stort skåp i nybarock med mörklaserade dörrar försedda med rombmönster. Golvet täcks av en heltäckningsmatta.

2.3 Kyrkogården

Kyrkogården är belägen nedanför den höjd som kyrkan är byggd på. En putsad och vitmålad kyrkogårdsmur bildar fond till en halvrund plats, varifrån man går in på kyrkogården genom entrén som är försedd med järngrindar och putsade grindstolpar avtäckta med kopparhuvar. Längs Ringgatan i öster är kyrkogården avgränsad med ett nyuppsatt järnstaket. Järnstaketet har ersatt en putsad mur som i sin tur ersatte ett ursprungligt trästaket. Söder om ekonomigården finns delar av det ursprungliga trästaketet kvar. En trädkrans av stora lövträd sätter också sin prägel på kyrkogårdsmiljön. Innanför kyrkogårdentrén finns en redskapsbod med putsad fasad och ursprungliga dörrar med mönstrad panel. I början av 1990-talet utvidgades kyrkogården i västlig/nordvästlig riktning. Den ursprungliga kyrkogården är uppdelad i rätvinkliga kvarter med raka grusgångar i strikt symmetriskt mönster. Mitt på kyrkogården, där grusgångarna korsar varandra, finns en rundel med blomsterplanteringar. I borte änden av kyrkogården ligger en minneslund anlagd 1985. Det går en rak axel mellan kyrkogårdsentrén och minneslundan. Gravkvarteren är till största delen grästäckta men det finns även många grusgravar med stenramar.

I anslutning till Ringgatan i öster ligger två ekonomibyggnader. Den ena har fasader av vit kalksandsten och ett flackt tegeltäckt sadeltak. Den andra byggnaden har träfasad och stora garageportar samt sadeltak.

Den nyanlagda kyrkogården består till stor del av stora gräsytor med inslag av träd, buskar och häckar.

2.4 Bårhuset, Församlingshemmet

Norr om kyrkan ligger ett bårhus som uppfördes 1959 och ersatte ett bisättningsrum som tidigare var inbyggt i stödmuren intill trappan upp till kyrkan. Bårhuset har vitputsade fasader och ett flackt sadeltak samt i övrigt välbevarade detaljer som en indragen entré med mörka kakelplattor på väggen samt fernissade ekdörrar. Bisättningsrummet har tidstypiska fönsterformer. Sadeltaket är täckt med skifferplattor garnerat med kopparplåt. Byggnaden är mycket tidstypisk och välbevarad i ursprunglig stil.

Församlingshemmet är beläget väster om bårhuset i sluttningen ner mot kyrkogården. Det är byggt i en våning i vinkel och väl anpassat till de topografiska förutsättningarna.

Församlingshemmet är ritat 1972 av arkitekt Sven Jonsson. Det har fasader av vit kalksandsten och ett valmat sadeltak täckt med betongpannor. Byggnaden kan sägas vara en typisk representant för det tidiga 1970-talets arkitektur.

2.5 Kulturhistorisk karaktäristik och bedömning

Nathanaelskyrkan utgör med sitt höga torn och sin placering på en höjd ett landmärke i Tierp. Placeringen av kyrka och kyrkogård går tillbaka till Cyrillus Johanssons arkitekturhistoriskt intressanta stadsplan för Tierps köping år 1918. Kyrkan, som är välbevarad i ursprungligt

skick, utgör ett mycket representativt exempel på 1920- 30-talets kyrkobyggande i Sverige som i hög grad vilar på traditionens grund med gamla sockenkyrkor som förebilder. Kyrkogården har en välbevarad nyklassicistisk prägel med symmetrisk uppbyggnad och putsad mur runt den plan som bildar förplats till kyrkogården.

Att särskilt tänka på vid användning och förvaltning av kyrkoanläggningen och byggnaderna

- Kyrka och kyrkogård är inlemmade i den stadsplan, utformad enligt den tidens organiska stadsplaneideal, som år 1918 upprättades för Tierps köping av arkitekten Cyrillus Johansson.
- Kyrkan är välbevarad i ursprungligt skick och har ett stort arkitekturhistoriskt värde som exempel på det tidiga 1900-talets kyrkobyggande i traditionell stil.
- Interiören med rummets arkitektoniska uppbyggnad och den fasta inredningen bildar en väl komponerad helhet, av stort kulturhistoriskt värde, som är känslig för förändringar.
- Interiören äger stora stämningmässiga värden.
- Bårhuset norr om kyrkan utgör ett välbevarat exempel på 1950-talets arkitektur och har bevarat material och detaljer av arkitektoniskt hög kvalitet.
- Kyrkogården har en välbevarad nyklassicistisk prägel med symmetrisk uppbyggnad.
- Den putsade kyrkogårdsmuren, den gamla redskapsboden, grusgångarna, trädkransen, symmetrin och de välbevarade grusgravarna med stenramar är komponenter som samtliga bidrar till kyrkogårdens kulturhistoriska värden.

2.6 Källor, litteratur och övriga uppgifter

Kilström, Bengt Ingmar, *Tolfta församlings kyrkor, Upplands kyrkor 46*, Uppsala 1975.
Tierp tar tillvara, reviderat kulturmiljöprogram för Tierps kommun 2001, Tierp 2001
Uppland, landskapets kyrkor, Forskningsprojektet sockenkyrkorna, Stockholm 2004.
Vägvisare till kyrkorna i Uppsala län, utgiven av Länsstyrelsen i Uppsala län och Upplandsmuseet, Uppsala 1997.

Upplandsmuseets arkiv. Fotografier och handlingar i topografiska arkivet.

Karakteriseringen är utförd i maj 2007.